

Ka Makaainana, Volume IV, Number 22, 25 November 1895 —
"MAMALAHOE KANAWAI." [ARTICLE]

"MAMALAHOE KANAWAI."

O keia ae la na hualelo mua
o ke kanawai mua loa i kukalaia
ai ma na kaiulu o Hawaii nei,
a ua mau mai ia mau olelo i
hoopukaia e kekahi mea waha
mana a hiki i ko kakou wa nei.
Eia iho ka hoopau pono loa ana
aku o ua kukala kanawai la:

"MAMALAHOE KANAWAI—E hele ka ele-
makule a moe i ke ala; e hele ka luahine
a moe i ke ala; e hele ke keiki a moe i
ke ala."

Ua hoopukaia keia kukala ka-
nawai mua loa e Paiea (Kameha-
meha I.) mahope iho o ka hiliis

ana o kona poo e kekahi poe
lawaina ma kekahi wahi aekai
ma Puu, Hawaii, mamuli o

ke kuhihewa ana iaia he mea
okoa. I ka pa ana o kona poo i
ka mamala o ka hoe, ua nee aku
la ka holo i ua poe la, he elima
lakou a o ka wahi o Paiea i ea
ae ai, lalau iho la he pohaku a
hoomaka aku la e alualu, aka,
paa e kekahi wawae ona iloko o
kekahi alua pohaku, a ua hoo-
pokole koke ia kona alualu ana
aku. O ka pohaku i kona lima,
ua hemo aku ia, a aohe no ka
hōi he wa a loa aku. A na
keia ko ole ana o kona manao i

kono aku iaia e kukala ae i kela
 mau olelo mana a kaulana ma
 ko kakou moolelo. E ikeia no
 kahi i paa ai o ka wawae o Paiea
 a hiki i keia la.

Ma keia wahi hoi, ke lawe
 mai nei makou i ka mea i ho-
 ikeia ma na aoao 94 me 95 o
 "Ka Buke Lapaau me na Mea
 Pili Kaulana" a Kamaki i hoo-
 puka koke iho nei:

"Mahope koke iho o keia
 kaa ana (Kepuwahaulaula), ua
 laweia mai imua o Kameha-
 meha o na alii koa, ua kanaka
 laweia o Puna i hili ai i kona
 poo me ka hoe makai o na ka-
 pakai he mau makahiki i hala
 ae. Ua hoikeia ae la kela hana
 hihihilo ole a laka imua o Ke

meheameha he alo a he alo, o ia
ka kona mau aliikoa i koi aku
ai iaia, e pepehiiia kela poe ka-
naka lawaia ma ka nou i ka po-
haku a hiki i ko lakou make ana.

“O ka puuwai aloha kanaka
iloko o Kamehameha oia kana i
hoopuka aku ai no ka manawa
mua loa i ka huikala kaulana
me keia mau olelo:

“‘Mamalahoe Kanawai: He
poe pio oukou no ke kaula, aka,
ke huikala ia nei oukou me ka
oukou hili naaupou ana i ko’u
poo—pakele au a mai poino.’

“Ma keia wahi, e ka mea helu-
helu, e ike ai oe,—o ke aloha
kanaka ka laau lapaau i hui-
kalaia ai kela poe kipi o Puna e
Kamehameha, me ka nana ole i
na koi pepehi a kona mau alii-
koa. He hoohalike kunono keia

no Peresidena Dole o ka Repu-
balika, aole oia me kona Mana
Hooko i kokoke aku i ka akahi
hapa-haueri o ke Kanawai Ma-
malahoe, no na pio Hawaii o ke
kaua kuloko o Ianuari 17, 1895,
e hoopaa mau ia nei me ka lo-
kahi o ka lahui no ka hookuu ia
lakou. He au kela no ka naau-
po i hookuu lanakila ia e Ka-
mehameha, a he au keia o ka
malamalama me ka naauao, aole
nae he huikala a Dole i pahola
mai i na pio Hawaii no ke kau-
iana o kona inoa a me kona
Aupuni."

Ua like ole ka makou hoakaka
pili moolelo kaulana me ka Ka-
maki, aka, o ke auo nui o kana
hoakaka no ko Kamehameha
huikala ana i kela poe i hoeha

ai iaia, e ka makou ia i make
make ai e noiaia akea ae no nei
wa, i ikela ai hoi ke alua ka-
naka io iloko o lakou nei ma ae.

Eia se hanaia nei iluna o
Puowaina, kela puu pii koiiu i
ka lewa, he luawai hockio hou
no ke Aupuni, a e pau ana paha
ka hana mamua o Isuaru.